

לע"נ ר' חיים יוסף ליב בן ר' שאול יצחק ז"ל

Hallel VeHoda'ah—A Sincere Obligation

Chazal (Shabbos 21b) instituted Chanukah as a time for Hallel and Hoda'ah, which Rashi (d"h vi'asa'um) explains, "they established [these days] to recite Hallel and to say 'al Hanisim' in Hoda'ah". We might ask: what is the reason for instituting both Hallel and Hoda'ah? Why isn't one enough, and what is the difference between them?

We recite a posuk from Tehillim (147) in Pesukei Dizimra (second Hallel), "Enu laHashem bisodah, zamru le'Elokeinu bichinor"—Call out to Hashem in gratitude, sing to Elokeinu with a musical instrument (harp). In the first part of this posuk, the word used to describe 'calling out' to Hashem is "Enu," which can also mean 'answer' or 'reply'. Why was this particular word chosen here? Perhaps we can explain that just as someone who is asked a question is expected to answer, so too are we expected to thank Hashem for the goodness He grants us. Indeed, the Chovos Halevavos (at the beginning of Sha'ar Avodas Hashem) emphasizes our obligation to thank and praise Hashem for the countless kindnesses He bestows upon us. Thus, the first part of this posuk refers to one who praises Hashem as his obligation. Yet, if one only thanks Hashem out of a responsibility, he might not feel the love and compassion that Hashem has for him. Thus, the posuk states, "Enu la'**Hashem**"—His Name, which connotes midas harachamim—to inform us that we should not merely thank Him dryly, but rather, to remember His goodness, with great feeling.

In the second half of this posuk, we highlight our desire to sing to Hashem with all our hearts. However, this can also pose a risk, as someone might mistakenly think they are acting with a Midas chassidus—going beyond the letter of the law. Therefore, the posuk uses the name—Elokeinu—referring to the midas hadin of Hashem, so that we understand that singing to Hashem over His goodness is not above our duty. Instead, it is our very obligation in life.

We may now understand a possible reason why the Chochomim instituted saying both hallel and al hanisim in hoda'ah. The al hanisim in hoda'ah represents our obligation to thank and praise Hashem for the Nissim that took place on Chanukah, just as we praise Hashem in Modim for all the other good in our lives. Yet, this cannot be done solely out of obligation. Instead, it must be accompanied by heartfelt singing to Hashem. Therefore, we also sing to Hashem with a full Hallel.

רחל מבכה

ביאורים ועיונים בתפילה להלהיב את הלבבות

Vol. 1 Issue 10

להתפלל מתוך התבטלות לה'

חז"ל אומרים (עירובין ג ע"א): אמרי אינשי – קדרא דבי שותפי, לא חמימא ולא קרידא. כלומר, כאשר יש שני שותפין הרוצים מרק חם, כל אחד מהם סומך על חבירו שיטפל בקדירה, ובפועל אין הקדירה מתחממת כראוי, אלא נשארת פושרת – לא חמה ולא קרה. אבל כאשר אין שותפים, והאחד אומר לחבירו: אינני יודע כלל בענין המרק, האם תוכל אתה להתעסק בו? והוא יודע שאין נאמנות גדולה מנאמנות חבירו – אזי יש לו ביטחון שהקדירה תתחמם כראוי. ואם אין לו כלל למי לפנות, תישאר הקדירה קרה לגמרי מתוך שאין מי שיטפל בה. ואף על פי כן, מצב זה עדיף מן השותפות, שכן לא יארך הזמן עד שיתעורר היחיד משנתו ויכיר שאין לו מרק כלל, כי נשאר קר. אזי יחפש אחר אותו נאמן שיוכל להחם את הקדירה כהוגן.

ואולי זהו משל לכל אחד מאתנו המבקש קרבת ה'. רבים אומרים בפיהם: כל מה שנעשה בחיינו – מהקב"ה הוא! אך באמת, בלב פנימה, האמונה אינה שלמה. האדם אומר לעצמו: אמנם ה' נתן לי פרנסה, אבל גם ההשתדלות שלי והכשרונות שלי הם שהביאו את הממון לידי. מחשבה כזו – אפילו אם היא חבויה בעומק הלב – מונעת מן האדם להגיע לאמונה חזקה באמת, והוא נשאר חסר אמונה שלמה. רק כאשר האדם אומר לעצמו: בוודאי הכל מאת ה', וכל פעולותי אינן נחשבות כלל! אלא שיש חיוב של השתדלות, אך אני מכיר במאה אחוז שאין פרנסתי אלא מהקב"ה בלבד – אזי מובטח לו שיתקרב באמונתו לה'!

החידושי הר"ם מבאר את הפסוק הנאמר בפרק של מזמור לתודה: הוא עֲשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ. תיבת וְלוֹ – פירושה אנו שייכים רק לו – ניתנת גם לקריאה אחרת: וְלֹא – כלומר, אין לנו מציאות כלל, איננו אלא אפס בלא הקב"ה. החידושי הר"ם מלמד כי רצוננו להיות עם הדבוק בה' מתוך אהבתנו הגדולה אליו. אולם דביקות אמיתית זו אפשרית רק לאחר שנעבוד על ענין ההכנעה – להכיר ולהרגיש שאין לנו שום מציאות כלל זולתו יתברך.

מכאן אנו למדים, כאשר אנו מתקרבים אל ה' בתפילתנו, הדבר הנחוץ ביותר הוא לבטל את עצמנו לפניו יתברך. כי כל הצלחתנו – בין בנפש, בין בגוף, בין בממון – הכל נובע אך ורק מתוך אותה התבטלות, מתוך ההכרה שכל מה שיש לנו, כל כוחותינו ומעלותינו, אינם אלא יניקה מתמדת מן הבורא יתברך.

1 כתב במסילת ישרים (פרק ג): והוא מה שאמרו ז"ל (בבא מציעא פג): תשת חושך ויהי לילה (תהלים קד), זה העולם הזה, שדומה ללילה... כי הנה חושך הלילה שני מיני טעיות אפשר לו שיגרום לעין האדם: או יכסה את העין עד שלא יראה מה שלפניו כלל, או שיטעה אותו עד שיראה עמוד כאילו הוא אדם, ואדם כאילו הוא עמוד... והטעות השניה והיא קשה מן הראשונה – היא שמטעה ראייתם עד שרואים הרע כאילו הוא ממש טוב, והטוב כאילו הוא רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזיקים מעשיהם הרעים... עכ"ל.

והרי הדברים מבוארים: מי שאינו רואה כלל מה שלפניו – עדיין יש אפשרות שיתעורר משינתו, יכיר בטעותו, וישוב אל בוראו. אבל מי שטעה במה שראה, ובמחשבתו סבור שהרע הוא טוב – הרי הוא ממשיך בדרכו המעוותת, ואין לו פתח קל לשוב, כיון שהטעות עצמה מתחזקת ומעמיקה בלבו. ומכאן נראה שהאמת היא, שאף אם יש מי שאינו שם לב כלל לענין האמונה, אפשר שלאחר זמן יארע לו דבר מה שיקרא אותו להתבוננות, ויביאו להכרה כי הקדרא כבר היתה קרה – כלומר, יכיר שחסר לו בעולם, ומתוך כך יתעורר להבין שיש בורא עולם אשר בידו לחמם את הקדרא כראוי. ולבסוף, אותו אדם יגיע אל ההכרה הזאת מוקדם יותר מן האיש שעשה כביכול "שותפות" עם הקב"ה, ר"ל.